

22.03.17

Information om patenter på natur

Af Erling Frederiksen // *No Patents on Seeds Denmark*
og Anna Baastrup Rønne // NOAH

I strid med europæisk lovgivning, har Det Europæiske Patentkontor, EPO, de seneste år udstedt flere og flere patenter på helt almindelige planter og dyr.

Dette er i strid med intentionerne bag lovgivningen på området. Der har ikke fra EU's side været ønske om, at man, som det er tilfældet i USA, skulle kunne tage patenter på planter og liv i øvrigt.

EU har et såkaldt sortsbeskyttelses-system, hvor planteforædlere, der har udviklet en ny sort, kan få deres rettigheder til sorten beskyttet. Det vil sige, at det sikres, at planteforædlere i en årrække får nogle indtægter fra de personer eller firmaer der dyrker deres frø eller planter kommercielt.

Men, og det er en af de vigtige forskelle fra patenter, alle kan frit købe denne plante, dette frø, denne byg, æble, kartoffel eller laks og bruge den i en videre forædlings- og krydsningsproces.

Patenter stopper denne mulighed for innovation og koncentrerer magten over planter og dyr på få – og ofte multinationale hænder.

Hvornår er en plante genmodificeret?

Det er lovligt at udstede patenter på genmodificerede planter og dyr (ofte forkortet GMO eller GM), da disse er resultatet af processer, der ikke ville kunne forekomme i naturen. Men når patenterne med årene er begyndt at regne ned over helt almindelige planter, frø og dyr, så skyldes det, at agrokemiske virksomheder udvikler f.eks. planter, der ville kunne fremkomme naturligt i det fri, men beskriver fremstillingsprocesserne så kompliceret, at de formår at skjule, at der altså er tale om helt almindelige afgrøder og ikke GM-afgrøder.

Derfor finkammer det europæiske netværk *No Patents on Seeds* alle patentansøgninger på natur for at se, om der reelt er tale om GM-produkter eller om offentligheden bliver ført bag lyset i virksomhedernes forsøg på at få nye patenter og herigennem mere profit.

No Patents on Seeds arbejde har de sidste par år fået en del opmærksomhed, og både nationale og europæiske politikere har på baggrund heraf åbenlyst kritiseret EPOs praksis. Hele to gange har EU-parlamentet udtrykt kritik i håbet om at få ændret praksis.¹ Og i november 2016 lykkedes det at få EU-Kommissionen til at bekræfte, at konventionelle avlsmetoder samt planter og dyr, der er afledt heraf, ikke kan patenteres.²

Den europæiske patentorganisation er ikke en EU-institution

Når EPO alligevel fortsætter med at udstede patenter på trods af den betydelige politiske modstand fra NGO'er og fra EU-parlamentet og Kommissionen, så skyldes det, at EPO er en selvstændig enhed, som altså ikke er underlagt Kommissionen eller Parlamentet. Det er i stedet de 38 lande, der har tilsluttet sig EPO, og som herigennem regulerer EPOs regler.

Disse 38 lande skal derfor drøfte, evaluere og beslutte eventuelle ændringer og reguleringer af den praksis som Patentkontoret udøver. Der kræves 3/4 flertal, når der skal vedtages ændringer.

¹ 1. resolution af 2012: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0202+0+DOC+XML+V0//EN> 2. resolution af 2015: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P8-TA-2015-0473&language=EN&ring=B8-2015-1394>

² EU-kommissionens afgørelse: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC1108\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC1108(01)&from=EN)

Derfor er det en lang proces at få reguleret den praksis, som i øjeblikket udøves i strid med intentionerne bag EU-lovgivningen.

Økonomiske interesser

Der er rigtig mange penge i patenter. Patentkontoret lever af at udstede patenter, og det økonomiske incitament er ganske problematisk, hvis man ønsker en institution, der ikke bare udsteder så mange patenter som muligt men derimod overholder lovgivningen på området.

Man kan gisne om, hvorfor EPO ikke vælger at ændre sin praksis i lyset af EU-parlamentet og Kommissionens gentagne kritik, men eftersom EPO finansierer sig selv gennem udstedelse af patenter er det nærliggende at betragte denne økonomiske interesse i egen indtjening som en mulig forklaring.

Mulighed for præcisering af patentlovgivning

Det er nu op til medlemsstaterne at tage stilling til, om man vil have patenter på liv. Vi forventer, at der vil blive holdt en afstemning i det administrative råd for Patentkontoret om dette i juni 2017.

Regeringerne i de tilknyttede lande skal altså forinden tage stilling til, om de er for eller imod patenter på liv. Den danske regering har så vidt vides ikke meldt noget officielt ud, men både Tyskland, Frankrig, Østrig og Holland har meldt sig som klare modstandere af patenter på planter og dyr.

Der afholdes i løbet af 2017 en lang række møder i EU og i medlemslandene om netop patentspørgsmålet, og det er efterhånden realistisk, at vi kan få stoppet patenter på liv.

Men det kræver formentlig, at vi opretholder presset på både politikerne og de store firmaer.

Det er vigtigt at nævne de såkaldte nye forædlingsteknikker, der kan åbne for flere problematiske patenter pga. uklarheder i lovgivningen. Med udviklingen af nye planteforædlingsteknikker, er det uhyre vigtigt, at det i den kommende EU-lovgivning også bliver slået fast, at der heller ikke kan tages patenter på biologiske processer. Der skal altså ikke kunne tages patent, bare fordi man har brugt en avanceret teknologi til at stimulere bestemte processer, der i bund og grund er biologiske.

Danmark i nøglerolle

I den kommende strid om patentlovgivningen har Danmark en slags nøglerolle i og med, at direktøren for Patent- og Varemærkestyrelsen, Jesper Kongstad, også er den valgte formand for de 38 landes repræsentanter i det Administrative Råd for EPO. Uanset, hvad den danske regering mener, at Jesper Kongstad skal mene om patenter, så er det altså en dansker, der skal lede afstemningsprocessen om patenter på liv.

Professionelle frøavlere ønsker heller ikke patenter på frø

De danske professionelle frøavlere er også klare modstandere af patenter på liv. De argumenterer for, at EU's sortsbeskyttelsessystem fungerer fremragende, og at et patent-system kun vil gavne de multinationale selskaber samt bremse den innovative udvikling på planteområdet.

Det skyldes ikke mindst et utrætteligt arbejde af formanden for Frøsektionen i Landbrug og Fødevarer, Thor Gunnar Kofoed, der er indædt modstander af patenter på planter.

Thor Gunnar Kofoed er også en af de ledende kræfter i de fælleseuropæiske landbrugsorganisationer Copa – Cogeca (European farmers – European agri-cooperatives), som den 25/11-16 i en fælles pressemeddelelse har udtrykt deres utvetydige ønske om et totalt stop for og forbud mod patenter på planter.³ Det er værd at bemærke, at de repræsenterer hovedparten af landmændene i EU.

³ Pressemeddelelsen fra Copa-Copeca er at finde på følgende side, når man søger på datoen 25. 11.16 <http://www.copa-cogeca.be/Main.aspx?page=Archive>